

Ontwikkeling van boerenerven op landgoed Hackfort

NATUURMONUMENTEN | INSPREEKTEKST COMMISSIEVERGADERING GEMEENTE BRONCKHORST D.D. 14 APRIL 2022

Landgoed Hackfort: eeuwen geleden ontstaan. Vruchtbare goede grond en voldoende water voorhanden. Ridders en baronnen/baronessen bewoonden het kasteel. Boeren bewerkten het land. In de loop van deze eeuwen is daarmee een prachtig kleinschalig cultuurlandschap ontstaan met bijbehorende planten en dieren, zoals korenbloemen en geelgorzen. De cultuurhistorische gebouwen zijn onlosmakelijk verbonden met het omringende landschap.

Natuurmonumenten kreeg het landgoed bij legaat in handen in 1981, de gronden inclusief kasteel Hackfort en de ongeveer 40 omringende boerenerven met alle bijbehorende opstallen. De laatste generatie zag in dat bij particuliere voortzetting het landgoed uiteen zou vallen. De baron en freules hadden daarom een duidelijke boodschap: het landgoed moet vitaal

zijn en bijeen blijven en het liefst nog groeien. Er was werk aan de winkel. De waterhuishouding was verslechterd, net als de staat van vele gebouwen.

Visie voor landgoed en erven

De boswachters hebben gezorgd dat de vele boerderijen, maar ook kasteel en watermolen weer zijn opgeknapt en een goede functie hebben gekregen. De natuur in Nederland – en zo ook op Hackfort – holt echter achteruit. Onder andere door stikstof en het verdwijnen van natuur in de omgeving. De droogte van de afgelopen jaren maakt pijnlijk duidelijk hoe slecht de natuur ervoor staat. Daarnaast treft ook de trend naar grootschaliger boeren Hackfort. Waar een eeuw geleden nog zo'n 40 boerenfamilies van de landerijen konden leven, zijn er tegenwoordig nog zo'n 8 pachters. Een andere trend is dat er meer tijd is voor recreatie; duizenden bezoekers weten jaarlijks het landgoed te vinden. Het is duidelijk dat op Landgoed Hackfort vele functies samenkomen zoals natuur, recreatie, wonen en landbouw. Dat geeft logischerwijs de nodige uitdagingen. Net als het financieel gezond houden van het landgoed. De traditionele inkomsten uit bosbouw en jacht zijn verminderd of weggefallen. Ook de pacht valt aanzienlijk lager uit door natuurontwikkeling en natuurinclusieve landbouw. De opbrengsten uit gebouwen en erven zijn de belangrijkste pijler voor de exploitatie van het landgoed als geheel.

Welke keuzes Natuurmonumenten de komende jaren wil maken, is vastgelegd in een Landgoedvisie. >>LEES HIER de Landgoedvisie.

Ambitie: landgoed als geheel behouden en versterken van soortenrijk, cultuurhistorisch gaaf, bewoonbaar en beleefbaar landgoed.

Door het vrijkomen van erven en veranderingen in de maatschappij en functies van bedrijven heeft Natuurmonumenten tevens een speciale visie op de erven geschreven. >>LEES HIER de Ervenvisie.

Hoofdontwikkellijnen zoals benoemd in de ervenvisie zijn:

- ➔ Ruimte geven voor natuurinclusieve landbouw, water en natuurontwikkeling
- ➔ Kracht van eenvoud: cultuurhistorische lijn is leidend.
- ➔ Duurzame instandhouding (gezonde exploitatie) van het landgoed mede door passende functieverandering: niet alleen behoud maar ook ontwikkeling inspeland op de ontwikkelingen van deze tijd.

*Zie voor de werking van de links: <https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/landgoedhackfort/nieuws/ontwikkeling-van-boerenerven-op-landgoed-hackfort>

De ontwikkeling van het erf Beckenstraat 1

Tot 2017 was het erf verpacht aan een boer die een melkveebedrijf exploiteerde op de locatie. Door uitkoop van de pachter en het aankopen van zijn eigendomsgronden is het erf en ruim 50 hectare grond eromheen beschikbaar voor ontwikkeling.

De ontwikkeling van het erf aan de Beckenstraat 1 in Vierakker voorziet in het saneren en slopen van niet cultuurhistorische en detonerende - voornamelijk agrarische- bebouwing enerzijds en de renovatie en herbestemming van het cultuurhistorische deel van het erf, namelijk de boerderij Het Dijkmanshuis en naastgelegen schuur anderzijds. De afgelopen 50 jaar zijn aan het erf diverse bouwwerken toegevoegd zoals een grote ligboxenstal, jongveeststal, een wagenloods en een semi-bungalow met daarbij een flinke toename aan hoeveelheid erfverharding waaronder met name kuilvoerplaten. De cultuurhistorische boerderij is al vele jaren niet meer bewoonbaar en wordt momenteel gebruikt als schuur. Natuurmonumenten wil de woonfunctie terugbrengen in deze boerderij en

ook de naastgelegen schuur in ere herstellen als een bijgebouw van de boerderij. Dit vraagt om een grootschalige renovatie.

Daarnaast wordt de detonerende bebouwing gesaneerd en gesloopt en wordt er een groot deel van de erfverharding verwijderd; in totaal ca. 4.500m². Vanuit diverse scenariostudies is gekeken naar de meest passende ontwikkeling op dit erf. Uitgangspunten hierbij zijn behoud van het erfkarakteristiek als herkenbare eenheid, behoud van het rustige karakter en meer ruimte voor natuur. Zodoende is besloten om op de plaats van de te slopen agrarische opstallen op een veel kleinere footprint (ca. 500m²) twee nieuwe duurzame schuurwoningen te bouwen, geheel ingepast in het landschap en met behoud van de historische erfkarakteristiek als herkenbare eenheid. De resterende ca. 4.000m² krijgt een groene landschappelijke invulling.

De nieuwe erfinrichting bestaat uit een compact gezamenlijk erf als binnenplein waarbij historische zichtlijnen op het erf en naar het landschap worden hersteld. De tuinen sluiten qua inrichting en beplanting aan op het oorspronkelijke sobere en open karakter. De beplanting is daarbij streekeigen. Vanaf het erf is er wijds uitzicht over de omliggende gronden waarbij ten zuiden binnen de erfgrenzen ruim 1 hectare voormalige agrarische grond wordt ingezet voor natuurontwikkeling; te denken aan kruiden- en faunarijk grasland of vochtig hooiland.

De functiewijziging van agrarisch naar wonen levert daarbij ook grote milieuwinst op. Zo wordt de uitstoot van stikstof en fosfaat, op de omliggende natuur sterk verminderd. Ook behoort zwaar landbouwverkeer op de Beckenstraat tot de verleden tijd.

Meer natuur

De ontwikkeling van de Beckenstraat staat echter niet op zichzelf en dient in bredere context bekeken te worden. Bij de ontpachting kon Natuurmonumenten 15 ha grond aankopen die wordt ingezet als ruilgrond t.b.v. natuurrealisatie op landgoed Hackfort. Hierdoor ontstaat er ruimte voor extensievere landbouw in een kwetsbaar gebied. Zo werd op de gronden rondom het erf kort geleden nog intensief agrarisch beboerd. Deze gronden zijn ingezet t.b.v. kruiden- en faunarijke akker/grasland (ca. 10 ha), vochtig hooiland (ca. 13 ha) en natuur inclusieve landbouw (ca. 15 ha) om daarmee natuurinclusief boeren op landgoed Hackfort te versnellen. Het prachtige erf zelf krijgt een veel natuurlijker en rustigere invulling.

Per saldo is de gehele ontwikkeling een afname van de oppervlaktebebouwing en erfverharding en een ruimtelijke kwaliteitsimpuls in breder verband van ruim 50 hectare voormalige intensieve landbouwgrond naar diverse natuurontwikkeling.

Om de natuur en het cultuurhistorische erfgoed op landgoed Hackfort als geheel te onderhouden en waar mogelijk uit te breiden zijn inkomsten nodig. De ontwikkeling op de Beckenstraat draagt hieraan bij, vanuit de inkomsten uit erfpacht.

Van krimp naar groei

De Achterhoek werd enkele jaren geleden nog uitgeroepen tot krimpgebied. Hoe anders is de situatie nu. De Achterhoek groeit. Zowel qua inwoners als economisch. De ontwikkeling van een dergelijk erf zoals de Beckenstraat past in de plannen van de gemeente voor meer ruimte voor wonen in het buitengebied die bijdragen aan een mooi en leefbaar buitengebied.

Omwonendenavonden

Met de omwonenden zijn op 2 momenten in 2021 omwonendenavonden georganiseerd door Natuurmonumenten m.b.t. de ontwikkeling op de Beckenstraat 1 te Vierakker:

15 januari 2021

Toelichting door Natuurmonumenten op het gekozen ontwikkelscenario in concept (ideefase). Daarbij mogelijkheid tot vragen en opmerkingen.

14 september 2021

Toelichting door Natuurmonumenten en gemeente op het nader uitgewerkte plan voorafgaand aan indiening bestemmingsplanwijziging. Daarbij mogelijkheid tot vragen en opmerkingen.